

Omschrijving van het deskundigheidsgebied van de IMH-specialist

Vereniging DAIMH
Dutch Association for Infant Mental Health

Leidseplein 5
1017 PR Amsterdam

Tel: 020 623 82 22

Fax: 020 625 59 79

E-mail: info@daimh.nl

Internet: www.daimh.nl

Omschrijving van het deskundigheidsgebied van de IMH-specialist

1. Algemene deskundigheidseisen

Een IMH-specialist:

- is een zelfstandig beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen, vanuit een multitheoretische en multimodale optiek werkzaam binnen een multidisciplinaire context. Hij werkt op basis van een eigen professionele en gespecialiseerde verantwoordelijkheid op het gebied van de psychische hulpverlening en preventie bij complexe en/of acute somatische en psychische stoornissen en problemen in de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen, en bij problematische interacties, met name waar deze belangrijke risico's voor de patiënt en/of zijn gezin en/of leefsysteem impliceren. Daarnaast is hij ook werkzaam op het gebied van de bevordering van de gezonde ontwikkeling van kinderen van nul tot drie jaar, het anticiperen op mogelijke problemen en het voorkomen van deze problemen.
- heeft ook een eigen professionele verantwoordelijkheid met betrekking tot management (inclusief management van de behandelingscontext) en wetenschappelijk onderzoek;
- is gespecialiseerd in het deelgebied gezondheidszorg voor nul tot driejarigen. Er is sprake van specialisatie in de zin van, enerzijds, de verdieping van de kennis en kunde die mogelijk in eerste aanleg al op basaal niveau in het basisberoep en het DAIMH-lidmaatschap verworven zijn.
- benadert de psychopathologie vanuit de invalshoeken van de ontwikkelingspsychopathologie en de functionele benadering (inclusief de belevingswereld) binnen de context; dus met in acht neming van de biologische, psychische, relationele, gezins- en culturele aspecten)
- beschikt over het vermogen zijn domeinspecialistische kennis te integreren in een totaal visie op het kind van nul tot drie jaar en zijn ouders en hun eventuele problematiek;
- laat zich in zijn beroepsmatig handelen leiden door de regels van de beroepsethiek en de terzake gestelde wet- en regelgeving alsmede de kwaliteitswetgeving;
- laat zich in zijn beroepsmatig handelen leiden door respect voor de uniciteit van het individu en voor diens integriteit, de rechten van het kind en het recht op zelforiëntatie voor gezinnen;
- reflecteert op zijn eigen professionele handelen en relateert zijn inzichten aan die van andere disciplines en daartoe behorende specialismen;
- beperkt zich in zijn beroepsmatig handelen tot de eigen deskundigheid;
- oefent op innoverende wijze zijn beroep uit in overeenstemming met de stand van de kennis en kunde van de professie;
- oefent zijn beroep uit met inachtneming van het bepaalde in het professioneel statuut IMH-specialist.

2. Het onderscheid met andere professionals

De IMH-specialist is een *domeinspecialist* waarbij de volgende andere domeinen relevant zijn:

- ontwikkeling binnen de context (biologische, neuropsychologische, psychische, relationele, gezins- en

culturele aspecten)

- de voorbereiding op het onderwijs (regulier en speciaal onderwijs) en de daarmee samenhangende medische en schoolpsychologische aspecten
- ontwikkelingspsychopathologie bij het kind van nul tot drie jaar en zijn ouders/verzorgers
- diagnostiek en interventies in de somatische en gezondheidszorg voor nul tot driejarigen
- vroegtijdige onderkenning en preventie bij kinderen van nul tot drie en hun ouders/verzorgers
- de relatie tussen de hulpverlener en het gezin van de nul- tot driejarigen
- de verschillende aspecten van het functioneren van kinderen van nul tot drie jaar in kinderdagverblijven en op peuterspeelzalen
- de hulpverlening in specialistische voorzieningen voor nul tot drie jarigen
- jeugdzorg, GGZ-J, jeugdbescherming
- somatische zorg en revalidatie

Dit impliceert dat degene die zich als IMH-specialist wil laten registreren, aan specifieke deskundigheidsvereisten moet voldoen. Hij moet in hoge mate zijn domeindeskundigheid kunnen **integreren** met de andere domeinen en zich specifiek op kinderen en jeugdigen en hun ouders gericht hebben (praktijkopleiding). Deze bio-psycho-sociale integratie is noodzakelijk omdat bij kinderen van nul tot drie jaar:

- **ontwikkelingslijnen** (motoriek, taal, emotionele ontwikkeling, verstandelijke ontwikkeling, sociale ontwikkeling, ...) sterk met elkaar **verweven** zijn. (Verstoringen binnen het ene gebied hebben derhalve directe consequenties voor de andere ontwikkelingslijnen.);
- de ontwikkeling erg **snel** verloopt, waardoor onderlinge ontwikkelingsgebieden extra gevoelig zijn voor onderlinge verstoringen;
- wanneer problemen ontstaan, de **vanzelfsprekendheid** van ontwikkeling, interactie en opvoeding ernstig wordt **aangetast**, wat extra angst en onzekerheid bij de ouders oplevert;
- de aard, mate en impact van de problematiek bepaald wordt door een **veelheid aan factoren**;
- het **gedragsrepertoire** van het kind **beperkt** is wat impliceert dat bepaalde problemen in het gedrag kunnen verwijzen naar heel verschillende oorzaken en processen;
- kindproblematiek implicaties heeft voor de gezins- en opvoedingssituatie (waardoor het ook **moeilijk is de ouder- en de kindfactoren van elkaar te onderscheiden**) en alle gezinsleden dus bij een problematische opvoedingssituatie betrokken zijn (o.a. omdat er altijd sprake is van wederzijdse effecten);
- er weinig externe aanwijzingen (b.v. eerder uitgevoerde diagnostiek) zijn betreffende de aard van de problematiek en dus t.a.v. de **vraag in welk zorgcircuit** het kind en de ouders hulp kunnen zoeken en verwachten. Voor ouders en verwijzers levert dit veel onzekerheid op. (b.v. differentiaaldiagnose PDD-NOS in combinatie met verstandelijke handicap of ernstige spraaktaalstoornis impliceert noodzaak van deskundigheid uit verschillende zorgcircuits).

3. Diagnostiek

De IMH-specialist is in staat een aantal specifieke werkzaamheden op een specialistisch niveau te verrichten bij kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders. Hij:

- analyseert complexe hulpvragen vanuit een persoonsgerichte benadering. Hierbij zijn meerdere domeinen van psychisch, interpersoonlijk, psychosomatisch of somatopsychisch functioneren betrokken en deze worden gesitueerd binnen de context van het sociale en culturele systeem en de opvoedingsrelatie;
- past specialistische diagnostische methoden toe en interpreteert deze, met name op het gebied van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;

- brengt structuur aan in de probleemstelling en ordent de verschillende aspecten ervan tot clusters en stelt hypothesen op omtrent ontstaan en voortbestaan van de problematiek op basis van complexe besliskundige modellen;
- ontwikkelt waar nodig nieuwe diagnostische methoden.

Benodigde kennis en vaardigheden

Een IMH-specialist beschikt over kennis van de ontwikkeling en instandhouding van ernstige en complexe psychische en/of interactionele problemen bij kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers. Hij heeft daarbij kennis van de samenhang in de betrokkenheid van omgevingsfactoren, het sociale en culturele systeem en de interacties, de persoonlijkheid, en het biologisch functioneren.

Dit impliceert grondige kennis van de grondslagen en belangrijkste praktijk van de:

- ontwikkelingspsychologie van het zeer jonge kind
- klinische kinderpsychologie
- persoonlijkheidspsychologie
- psychopathologie, m.n. de ontwikkelingspsychopathologie en de wijze waarop psychopathologie bij ouders/verzorgers interfereert met de interacties met het kind en de opvoedingsrelatie
- neuropsychologie van het zeer jonge kind
- sociale psychologie (in het bijzonder met betrekking tot gezin en kinderdagverblijf/peuterspeelzaal)

Een IMH-specialist beschikt over grondige kennis en specialistische vaardigheden in het hanteren van het diagnostisch proces:

- in staat zijn te reflecteren over gedachten en gevoelens van ouders gerelateerd aan het hier en nu, m.n. de aanwezigheid van de baby of peuter, en de zorg voor het zeer jonge kind en de snelle en steeds veranderende taken van het ouderschap;
- kunnen reflecteren over ervaringen en gevoelens van het zeer jonge kind in interactie en relatie met de ouders/verzorgers;
- kunnen hanteren van specifieke methodologie van het diagnostisch redeneerproces voor het begrijpen van het unieke ontwikkelingsproces van dit zeer jonge kind in relatie tot zijn ouders/verzorgers en de beheersing van de diagnostische besliskunde wanneer het vragen betreft vanuit de optiek van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;
- het toepassen en interpreteren van specialistische diagnostische methoden en grondige beheersing van de belangrijkste diagnostische middelen bij kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers zoals b.v. de babyobservatie;
- inzicht hebben in de onderscheiden diagnostische modellen van zowel het eigen vakgebied als vanuit andere disciplines en in staat zijn om dwarsverbanden tussen deze modellen te kunnen leggen als basis voor multidisciplinair werken;
- in staat zijn (ernstige) psychopathologie bij kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers te onderkennen en kennis hebben van de onderscheiden medische, psychologische en psychiatrische assessment benaderingen;
- in staat zijn de specifieke ontwikkelingspsychologische, psychodynamische en ontwikkelingspsychopathologische impact te herkennen bij kinderen van nul tot drie jaar die ernstige medische behandelingen ondergaan, gehandicapt zijn, veel lichamelijke klachten vertonen of traumatische ervaringen hebben, alsook de betekenis hiervan voor de ouders/verzorgers en de effecten op de ouder-kind-interacties en relatie.
- over grondige kennis beschikken van diagnostische classificatiesystemen en taxonomieën die specifiek

ontwikkeld zijn voor kinderen van nul tot drie jaar (b.v.: DC:0-3R);

- grondig inzicht hebben in de theorie en de praktijk van gespreksvoering, in het bijzonder met ouders van kinderen van nul tot drie jaar, met baby's en peuters, en andere vormen van communicatie;
- inzicht hebben in betrouwbaarheid, validiteit en theoretische fundering van vigerende onderzoeksmiddelen;
- de rapportage en dossiervoering kunnen beoordelen ten aanzien van gegevens uit de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen.

4. Indicatiestelling

Een IMH-specialist:

- weegt mogelijke interventie- en behandelingsvormen af op basis van diagnostiek, indicaties en contra-indicaties, en te verwachten effectiviteit ten aanzien van gecompliceerde ontwikkelings-, psychische en interactionele problematiek bij kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers;
- past vormen van hulpverlening toe, al dan niet specialistisch;
- stelt gespecialiseerde en/of intensieve interventie- en behandelingsplannen met betrekking tot ernstige en complexe problematiek in situaties waar kinderen van nul tot drie jaar bij betrokken zijn;
- neemt complexe en specifieke indicatiebeslissingen ten aanzien van kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers;
- verzorgt specialistische advisering en consult aan ouders/verzorgers van kinderen van nul tot drie jaar, en aan andere disciplines en daartoe behorende specialismen met betrekking tot indicatiestelling, behandeling en beleid ten aanzien van kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers;
- verwijst zonodig naar andere vormen van hulpverlening
- vertaalt onderzoeksresultaten naar beleid (b.v. beleid op kinderdagverblijf of peuterspeelzaal).

Benodigde kennis en vaardigheden

Een IMH-specialist beschikt over:

- grondige kennis van en inzicht in de onderscheiden medische, psychische, orthopedagogische en psychotherapeutische behandelingsvormen en andere interventievormen ten aanzien van kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers;
- grondige kennis van indicaties en contra-indicaties voor kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers van de onderscheiden interventie- en behandelingsvormen;
- grondige kennis van de organisatie van de zorg, de sociale hulpverlening, het onderwijs en maatschappelijke voorzieningen;
- vaardigheid in het overdragen van de bevindingen aan ouders/verzorgers van zeer jonge kinderen en hulpverleners en daarbij rekening kunnen houden met de specifieke kenmerken van de doelgroep (b.v. de zogenaamde 'motherhood constellation').

5. Interventies

De verrichtingen van een IMH-specialist houden verband met gecompliceerde en ernstige psychische en interactionele problematiek in de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen en omvatten:

- crisisinterventie;
- advisering, begeleiding en counseling;

- specialistische, op kinderen van nul tot drie en hun ouders/verzorgers afgestemde, interventies en behandelingen (waaronder voor de doelgroep specifieke psychotherapeutische technieken);
- systeembegeleiding;
- ouderbegeleiding, mediatietherapie, ondersteuning van gezinnen;
- ontwikkelingsstimulering en vaardigheidstraining;
- begeleiding van professionele opvoeders en verpleegkundigen;
- methodisch groepswork;
- optimalisering van het leef-, opvoedings- en behandelingsklimaat voor kinderen van nul tot drie jaar;
- case-management en multidisciplinaire samenwerking;
- het afstemmen van verschillende aspecten van begeleiding, interventies en behandeling ten behoeve van het kind van nul tot drie jaar en zijn ouders/verzorgers en het bewaken van deze afstemming;
- de evaluatie van interventies, behandelingen en begeleidingen in het kader van de interventie-/behandelingscyclus.

Benodigde kennis en vaardigheden

Met het oog op hulpverlening aan kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers, met soms ernstige problematiek waarbij meerdere domeinen van het psychische, somatische, sociale en culturele functioneren in hun samenhang en in combinatie met een specifieke situationele context, betrokken worden, beschikt een IMH-specialist over grondige kennis van en ruime ervaring in (minstens enkele van):

- de psychologische, orthopedagogische en psychotherapeutische referentiekaders: leer- en cognitieve (ontwikkelings)theorieën, (ontwikkelings)neuropsychologie, psychodynamische theorieën, experiëntiële theorieën, systeemtheorieën – en met name voor de onderdelen die specifiek betrekking hebben op kinderen van nul tot drie jaar en de interacties met hun ouders/verzorgers;
- in psychodynamische counseling;
- de specifieke psychotherapeutische behandelprocessen die kenmerkend zijn voor de hulp aan zeer jonge kinderen en aan jonge ouders, met inbegrip van de specifieke processen die in de zwangerschap, kraamtijd en daarna spelen;
- de gezinsdynamica, met name in gezinnen met zeer jonge kinderen, de groepsdynamica en de impact van zwangerschap, geboorte en het opvoeden van zeer jonge kinderen op de gezinscyclus;
- de psychofarmacologie bij moeders en bij zeer jonge kinderen, inclusief de effecten op de ontwikkeling van het kind, op het ouderschap en op de interactie tussen ouder (en m.n. moeder) en het zeer jonge kind;
- het interveniëren in situaties waarbij vroege traumatische incidenten, ontwikkelingsstoornissen, ontwikkelingsinterferenties, prematuriteit, hospitalisatie van het zeer jonge kind en/of zijn ouder(s), handicaps, verlies, betekenisvolle veranderingen in de gezinssituatie, postnatale depressies of andere factoren in het geding zijn.

Een IMH-specialist beschikt over vaardigheden in:

- het verdragen van conflicten en emoties van de ouders (holding en containment)
- planning van specifieke interventies en behandeling;
- het formuleren, hanteren en bijstellen van interventie- en behandelingsdoelen;
- het tot stand brengen en hanteren van de werk- of behandelingsrelatie;
- het toepassen van specifieke behandeltechnieken en deeltechnieken ten behoeve van kinderen van nul tot drie jaar en hun ouders/verzorgers;
- het omgaan met weerstanden, en in het bijzonder de weerstanden die kenmerkend zijn bij ouders van zeer jonge kinderen;

- het aandacht hebben voor en reageren op een voorgeschiedenis van verlating, separatie en verlies voor zover deze van invloed zijn op de zorg voor het zeer jonge kind, de ontwikkeling van het zeer jonge kind, de binnenwereld van de ouder/verzorger en de ontwikkeling van de vroege ouder-kind relatie en van de behandelrelatie;
- het hanteren van complexe groepsprocessen in de verzorging van zeer jonge kinderen en de interacties tussen teams (kinderdagverblijf, peuterspeelzaal, ziekenhuisafdeling, behandelinstelling, etc.) en ouders/verzorgers;
- het herkennen en integreren van voor het interventie- of behandelingsproces relevante informatie;
- procesevaluatie;
- het zo nodig ontwerpen en valideren van nieuwe behandelingsmethoden, aangepast aan de sociale en culturele context.

6. Overige taken

Een IMH-specialist:

- kan leiding geven aan afdelingen of instellingen gespecialiseerd in zeer jonge kinderen en multidisciplinaire teams rondom het zeer jonge kind en zijn ouders/verzorgers coördineren;
- is betrokken bij het ontwerp en het vaststellen van beleid met betrekking tot zeer jonge kinderen en hun ouders/verzorgers, en in het bijzonder wanneer er sprake is van complexe problematiek;
- draagt in belangrijke mate bij aan de bevordering van het therapeutisch klimaat rondom een zeer jong kind en zijn ouders/verzorgers binnen de instelling;
- geeft specifieke voorlichting met betrekking tot gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;
- geeft gespecialiseerde consultatie in de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;
- geeft gespecialiseerde scholing op het terrein van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen
- zet preventieprojecten op het vlak van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen op en voert ze uit;
- geeft psycho-educatie binnen de sfeer van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;
- levert bijdragen aan innovaties in de hulpverlening aan zeer jonge kinderen en hun ouders/verzorgers;
- verricht praktijkresearch;
- rapporteert op wetenschappelijke wijze;
- geeft onderwijs over het vakgebied van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen aan derden en aan IMH-specialisten-in-opleiding (o.a. optreden als praktijkopleider);
- is consultant t.a.v. zijn specialistisch gebied, met name wat betreft de invloed van psychische aspecten op het functioneren van het zich ontwikkelende individu en van de interacties tussen ouders en kinderen.

Benodigde kennis en vaardigheden

- coördinatie van multidisciplinaire behandelplannen, complexe behandelingssituaties en behandelprogramma's gericht op zeer jonge kinderen en hun ouders/verzorgers en hun omgeving;
- systematische evaluatie van complexe behandelprocessen;
- ontwerp, uitvoering en verwerking van toegepast wetenschappelijk onderzoek;
- het hanteren en toepassen van theorieën, feiten en ervaringskennis over zeer jonge kinderen en hun ouders/verzorgers afkomstig uit diverse wetenschappelijke referentiekaders ten behoeve van multidisciplinaire samenwerking;
- theorie en praktijk inzake het geven van supervisie;
- voorlichtingskunde;

- didactische vaardigheden om onderwijs te kunnen geven op het gebied van de gezondheidszorg voor nul tot driejarigen;
- kennis en vaardigheden op het gebied van management, kwaliteitsbeleid- en kwaliteitswetgeving, bedrijfsvoering en beleid in de zorg, de justitiële sector en/of kinderdagverblijven en peuterspeelzalen;
- kunnen werken in teamverband.